

Orthodoxy. Defined area of land fundusha parish priests; who established the church clergy was presented; number of parishioners in the parishes, number of wooden and stone churches; age of priests and who were ordained. Named the major performers of shares circulation on the territory of the Russian Orthodox Diocese of Volyn. Disclosed potential Khirovye informative statements for the study of church history.

Key words: Volyn diocese, Lutsk Uniate diocese, parish, Uniates, priest.

Стаття надійшла до редколегії
29.05.2014 р.

УДК 94(470+571)«17/185»:272-523.6

Анна Кирилук

Урегулювання правового статусу римо-католицьких монастирів у Російській імперії (остання третина XVIII – 50-ті рр. XIX ст.)

У статті проаналізовано законодавчі акти, на основі яких відбувалось урегулювання діяльності римо-католицьких монастирів в Російській імперії в останній третині XVIII – 50-х рр. XIX ст. Зроблено висновок, що російський уряд мав за мету встановити контроль над управлінням римо-католицькими монастирями.

Ключові слова: правовий статус, монастир, Російська імперія, законодавство, римо-католицький орден.

Постановка наукової проблеми та її значення. Римо-католицька церква упродовж своєї історії мала чимало злетів і падінь, зумовлених різними історичними обставинами, але за весь період свого існування її ядром були монаші ордени. Вони сприяли поширенню віри та функціонуванню Церкви.

У Російській імперії, до часу приєднання до неї земель, які раніше належали Речі Посполитій, держава не регулювала правову діяльність римо-католицьких монастирів, оскільки католицизм не набув поширення і не було такої потреби. Адже, на відміну від Речі Посполитої, де християнство латинського обряду було державною релігією, у Російській імперії панівною конфесією було православі'я і церква підпорядковувалася державі. З приєднанням земель, на яких католицизм був дуже поширеним, виникла потреба контролювати його управління. Орденський устрій римо-католицьких монастирів був новим явищем, що потребувало створення законодавства для врегулювання його функціонування.

Мета дослідження – простежити процес зародження та еволюції законодавства Російської імперії, яким визначались умови діяльності римо-католицьких монастирів.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Означена наукова проблема недостатньо висвітлена в історіографії. Питання правового статусу римо-католицьких монастирів у Російській імперії кінця XVIII – на початку XIX ст. частково висвітлене в загальних роботах з історії римо-католицької церкви. Серед них варто назвати історичний нарис Юрія Білоусова про історію Київсько-Житомирської римо-католицької єпархії, де наведено чимало матеріалів про функціонування римо-католицької церкви. Примітним є те, що робота виконана із залученням значної кількості архівних матеріалів [1]. У монографії Олександра Буравського розглянуто історію римо-католицької церкви в Правобережній Україні. Питання функціонування монастирів не є предметом дослідження монографії, але окремі аспекти історії деяких монастирів висвітлено в контексті піднятих у роботі проблем [2]. Поза увагою дослідниці залишилися католицькі монастирі й у роботі Інни Шостак, присвяченій історії Луцько-Житомирської дієцезії в першій половині XIX ст. [19]. Олена Філатова розглянула конфесійну політику царського уряду в Білорусії. При цьому зупинилася на законах, якими визначалося становище католицької церкви [17]. Потрібно взяти до уваги статтю Юлії Хитровської, у якій здійснено спробу проаналізувати правову базу функціонування римо-католицької церкви в межах Російської імперії [18]. Окремі питання конфесійної політики в Російській імперії розкрито в роботах Олександра Тихнова [16] та Поля Верта [3].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. З поділами Речі Посполитої, коли території з великою кількістю населення католицького сповідання були

приєднані до складу Російської імперії, перед державою постало питання регулювання статусу римо-католицької церкви в межах цих територій. На початкових етапах перебування колишніх польських земель у складі Російської імперії політика щодо римо-католицької церкви відзначалася відносною віротерпимістю, але із часом вона набувала поступових змін [15, с. 4].

Початок правовому регулюванню статусу римо-католицької церкви в Російській імперії було покладено «Жалованой грамотой Санкт-Петербургской Римско-католической церкви» [5, с. 832] та «Регламентом, даным Санкт-Петербургской Римско-католической церкви» [14, с. 833] від 12 лютого 1769 р. Ці документи стосувалися лише конкретної церкви в Санкт-Петербурзі, але надалі вони слугували зразком для управління римо-католицькою церквою, оскільки інших прецедентів урегулювання її правового статусу не було. У «Регламенті» зазначено, що при Санкт-Петербурзькій церкві служили лише францисканці, а при Московській – капуцини. Представники інших орденів у цих містах перебували лише у складі іноземних делегацій. Монахам суворо заборонялася місіонерська діяльність [14, с. 833–835]. Отже, відповідно до цього «Регламенту», монастирі ще не розглядалися як окремі установи в межах римо-католицької церкви, згадувалися лише окремі ордени, представники яких могли служити при церквах.

14 грудня 1772 р. було видано імператорський указ, згідно з яким визначалося становище римо-католицької церкви в державі [10, с. 688]. Передбачалося призначення римо-католицького єпископа, якому мали підпорядковуватися всі римо-католицькі церкви та монастирі. В указі зазначено, що в разі незгоди між єпископом і монастирем потрібно було звертатись до Юстиц-колегії Ліфляндських, Естляндських та Фінляндських справ – органу державного управління в Російській імперії, який, окрім адміністративно-судових функцій, займався справами всіх протестантських церков, а з 1769 р. й інших іноземних конфесій, у тому числі католицької. Судові та справи економічного характеру повинні були вирішуватися відповідно до згаданого «Регламенту» 1769 р. Монахам було заборонено підтримувати зв'язок із вищим духовенством за межами Російської імперії, у тому числі й із генералом ордену зокрема [10, с. 688].

За імператора Павла I було врегульовано адміністративний устрій римо-католицької церкви та декларовано основні правила її функціонування в межах держави. Відповідно до указу від 28 квітня 1798 р. було утворено шість дієцезій, Єпископ Могильовський ставав архієпископом-митрополитом, тобто був вищим церковним ієрархом римо-католицької церкви в Російській імперії [7, с. 223]. Монаші ордени мали підпорядковуватись архієпископові та єпископам. Функціонування духовних закладів освіти та начальників орденів контролювали єпископи [7, с. 223–224].

У листопаді 1800 р. було проголошено доповідь Сенату «Про відновлення духовного і церковного урядів римо-католицького закону в Росії» [11, с. 823], у якій основною тезою було те, що управління римо-католицькою церквою повинно було здійснюватися без зовнішнього впливу. Доповідь визначала порядок управління монастирями. Чернечі ордени мали свої правила та управлялися провінціалами. У землях, які входили до складу Речі Посполитої до її поділів, римо-католицькі монарші ордени підпорядковувалися не місцевим єпископам, а генералам орденів, а ті, своєю чергою, безпосередньо Папі Римському. Але згідно із цим документом відносини з генералом ордену суворо заборонялись [11, с. 823]. Провінціали здійснювали контроль за монахами й повідомляли архієреям про все, що відбувається в монастирі. Так, вони подавали дані про господарсько-економічний стан обителі, політичні настрої серед монахів, стежили за викладанням у школах і семінаріях.

Наступний крок у політиці Російської держави щодо правового регулювання діяльності римо-католицьких монастирів був здійснений 11 грудня 1800 року, коли вийшли найвищі затвержені пункти «Про управління римо-католицьким духовенством в Росії» [12, с. 433]. Головний акцент у пунктах робили на тому, що верховна влада надавалась імператорові від Бога й поширюється на духовенство, яке повинно бути вірним йому та дотримуватися догматів своєї церкви, виконувати всі закони та настанови свого керівництва. Чорне духовенство цілком підпорядковувалося провінціалам орденів. Монахам заборонялося скаржитись провінціалові не свого ордену. Пункти передбачали наявність монастирської власності. Оскільки села, сільця, фільварки, землі, ліси, городи, сінокоси, озера, [...] є спільним їх [духовенства і ченців] багатством, тому забороняється всім монастирям продавати їх, дарувати і обмінюватись, як і від них забирати без особливого монаршого дозволу [12, с. 434]. Монастирське майно не підлягало оподаткуванню і було набутком усіх монахів ордену; продати чи обміняти його можна було лише з імператорського дозволу.

Відповідно до пунктів єпископи не могли втручатись у внутрішні справи монастиря. Отже, було чітко встановлено специфіку управління монастирями та механізм призначення настоятелів. Управління жіночими монастирями відбувалося на основі цього ж указу [12, с. 436].

Кожен монастирський орден був зобов'язаний обрати для себе провінціала, а монастир настоятеля відповідно до статуту ордену. Римо-католицькі монаші ордени очолювали провінціали, яким настоятелі монастирів щороку надавали списки про кількісний склад обителя, потім ці відомості передавались у Римо-католицький департамент при юстиц-колегії. Провінціали обирались або призначались залежно від статуту ордену, але в будь-якому разі про це повідомляли в Римо-католицький департамент при юстиц-колегії, а згодом у Сенат.

У пунктах наголошено, що римо-католицькі монахи повинні звертати свої доходи у славу Всевишньому та на розв'язання нагальних проблем. На думку авторів закону, настоятелі римо-католицьких монастирів у новоприсланих землях витрачали багато коштів на зовнішнє оздоблення своїх обителів. Під час зміни настоятеля монастиря попередник надавав йому звіт про витрати та докладний опис монастирського майна, архіву та бібліотеки, а провінціал контролював процес передачі цієї інформації [12, с. 433].

Також були прописані й деякі правила, що мали за мету підтримку дисципліни серед римо-католицьких монахів. Так, щоб стежити за виконанням постанов монахами, провінціал повинен був щороку відвідувати монастир. За потреби таких візитів могло бути й більше. Монахи не мали права утримувати парафії, носити одяг білого духовенства, оскільки це порушувало дані перед Богом обітниці. Окрім провінціала, візитації в монастирі проводили єпископи й архієпископи. Провінціали могли переміщувати монахів з одного монастиря в інший в межах ордену, але в разі, якщо монастирі функціонували в різних губерніях, то переміщення потрібно було узгоджувати з губернським керівництвом. Монахам заборонялося залишати свої монастирі навіть на короткий термін без відома провінціала ордену. Духовенству заборонялось обговорювати та писати твори на політичну тематику, які стосувалися державного управління [12, с. 434].

Важливе значення мала резолюція на положення Комітету міністрів про монахів, які самовільно залишали Російську імперію та їхали в Царство Польське. Для контролю за переміщеннями монахів, як і для інших суспільних груп населення, було введено паспорти, які видавала губернська адміністрація на підставі дозволу єпископа. На кордоні встановлювався посилений контроль за пересуванням монахів. Тих, хто добровільно повернувся до Російської імперії та добре зарекомендували себе службою, залишали в колишніх монастирях за рішенням прокурора римо-католицької духовної колегії [8, с. 721].

Було прописано правила вступу у монастир. Перед прийомом до монастиря вони повинні були скласти обітниці та проходити випробувальний термін не більше трьох років; кандидат повинен бути не молодше двадцяти двох років. Для того, щоб прийняти монашество, потрібно було звертатися до губернського керівництва для засвідчення того, що особа вільна, не судима й не перебуває під слідством. Губернське керівництво повідомляло духовному начальству ордену про кандидата для представлення його в римо-католицьку духовну колегію, яка подавала своє рішення в головне управління духовних справ іноземних сповідань, де визначали чи приймати особу в монастир [8, с. 721].

Отже, вступ на службу в монастир перетворюється на складний бюрократичний процес, у якому було задіяно не лише духовні, а й губернські адміністративні органи. Подібна система давала змогу державі контролювати монастирі, оскільки питання прийняття чи неприйняття розв'язували на високому рівні. Також це сприяло скороченню кількісного складу монастирів, що пізніше слугувало приводом для їх закриття.

Важливим кроком у врегулюванні статусу римо-католицьких монастирів в Російській імперії був указ Миколи I від 19 липня 1832 р. про скасування деяких римо-католицьких монастирів. Відповідно до цього указу, органом, що займався питаннями ліквідації монастирів, було призначено Римо-католицьку колегію. Скасуванню підлягали ті монастирі, у яких був не укомплектований штат і вони не могли себе забезпечувати. Виняток становили монастирі, у яких були умови для переселення монахів з інших ліквідованих обителів [13, с. 508].

Монахів переводили до монастирів того ж ордену. Церкви, що перебували при монастирях, передавались місцевому начальству та перетворювались у парафіяльні. Будівлі монастирів було дозволено передавати для громадських установ. Фондуші залишались парафіяльним церквам, гроші

передавали для потреби римо-католицької церкви, а нерухоме майно – в управління казни. Крім того, оголошено, що всі монахи підпорядкувались єпархіяльному єпископові [13, с. 509–510].

На підставі цього указу було ліквідовано багато монастирів. Серед них – францисканців у Борщагівці, Дружкополі, Іваниці, Корці, Кременці, Лисянці, Ляховицях, Шумську, Чуднові, маріанів у Берездові, кармелітів у Дорогостайську, Лабуні, Кисиліні, Вишнівці та Олевську, домініканців у Бишеві, Козині, Камені-Каширському, Києві, Кульчинах, Невіркові, Овручі, Староконстантинові, Тарговиці, Ходоркові, Чарторійську, Чорнобилі, августинців у Затурцях, Кодні та Радехові, тринітаріїв в Берестечку [1, с. 64].

У 40-х рр. XIX ст. політика уряду щодо римо-католицької церкви стає ще жорсткішою. Імператорським указом 25 грудня 1841 р. все нерухоме майно «іновірного» духовенства західних губерній імперії передавали у відання Міністерства державного майна, за винятком приватної власності духовних осіб. Це рішення мотивували нестачею коштів для належного забезпечення духовенства та його установ. В указі зазначено, що однією з причин конфіскації церковної власності в західних губерніях, була участь духовенства в повстанні 1830–1831 рр. [9, с. 139].

Відповідно до цих указів, монастирі поділили на штатні та заштатні, а штатні, своєю чергою, – ще на три категорії: чоловічий монастир першого розряду нараховував 22 монахи, другого – 16, третього – 13; жіночі монастирі першого розряду нараховували 19 черниць, другого – 16, третього – 11. Монахів переводили на державний оклад. Залежно від розряду встановлювали штати монастирів і розміри плати монахам. Ті, що належали до заштатних монастирів, платні від держави не отримували. Із 1843 р. всі монастирі були підпорядковані візиторові – представникові білого духовенства, якого обирало єпархіяльне керівництво [9, с. 139].

Держава робила все, щоб скоротити кількість заштатних монастирів. Так, 1852 р. консисторія розглядала пропозицію міністра внутрішніх справ Російської імперії. Її зміст полягав у тому, що імператор дозволив ліквідовувати заштатні монастирі, у разі, якщо кількість монахів була меншою восьми осіб, а переводити їх можна було лише в штатні, при цьому за монахами зберігали їх попередні посади й виплачували 40 срібних рублів. Розглядалось і переведення в заштатний монастир, але лише в окремих випадках і з дозволу міністерства внутрішніх справ [4, арк. 5].

Є статистичні дані щодо кількості монахів у штатних і заштатних монастирях Луцько-Житомирської римо-католицької єпархії на середину XIX ст. Якщо на рубежі XVIII–XIX ст. було 498 монахів та 51 монахиня [1, с. 47], то на 1844 р. загальна кількість монахів при чоловічих і жіночих римо-католицьких монастирях та парафіях становила 226 осіб, а 1846 р. – 218. Отже, можна простежити тенденцію до кількісного зменшення особового складу монастирів [4, арк. 6].

Щодо кількості монастирів, то на 1848 р. було 7 штатних та 10 заштатних чоловічих. Їх кількісний склад становив: у штатних – 84; у заштатних – 69; у парафіях – 46; при навчальних закладах – 2; капеланів при жіночих монастирях – 2. Жіночих монастирів: 1 штатний і 4 заштатних. Кількість монахинь становила 12 у штатних і 48 у заштатних [4, арк. 35–36].

Згідно з даними 1849 р., штатних чоловічих монастирів було 5, а заштатних – 10. Кількісний склад цих монастирів був таким: у штатних – 70 монахів; у заштатних – 75; у парафіях 45; при каплицях – 7 осіб; при навчальних закладах – 3; капеланами при жіночих монастирях – 2 монаха [4, арк. 27]. Жіночих монастирів було 5: 1 штатний і 4 заштатних. У штатних було 12 монахинь, а в заштатних – 47.

Уже на 1850 р. штатних монастирів нараховувалось 7, при яких було 73 монахи, а заштатних 5, при яких служило 67 монахів, ще при церковних парафіях було 39 осіб; при навчальних закладах – 4 монахи; капеланів при жіночих монастирях було 2. Існував один штатний жіночий монастир ордену кармеліток, у якому було 10 монахинь і 3 заштатних ордену бригіток та сестер милосердя, при яких було 29 монахинь [4, арк. 49–50].

Висновки. Отже, до приєднання колишніх земель Речі Посполитої питання правового врегулювання статусу римо-католицьких монастирів не поставало, адже римо-католицизм не мав поширення і потреби в контролі над ним не було. У період до поділів Речі Посполитої існували лише окремі законодавчі акти, які стосувалися безпосередньо церков міст Санкт-Петербурга й Москви, про монастирі в них були лише деякі згадки. Важливість цих документів полягала в тому, що деякий час ними послуговувались як зразком для управління римо-католицькою церквою переважно в організаційних та економічних питаннях, але монастирі в них не виділялись у структурі церкви.

Можна простежити практичну реалізацію цілеспрямованої політики з боку держави зі зменшення кількості римо-католицьких монастирів у західних регіонах Російської імперії. Передовсім

ліквідації підлягали заштатні монастирі, служителів яких переводили переважно до штатних монастирів. Згодом, коли було приєднано великі території зі значним поширенням римо-католицизму, постала гостра потреба в правому врегулюванні церкви й монастирів.

Загалом закони Російської імперії щодо римо-католицьких монастирів можна схарактеризувати як такі, що мали за мету обмежити їх вплив на світогляд місцевого населення та не дозволити подальшого поширення римо-католицизму в західних губерніях.

Джерела та література

1. Білоусов Ю. Київсько-Житомирська римсько-католицька єпархія : історичний нарис / Ю. Білоусов. – Житомир : [б. в.], 2000. – 314 с.
2. Буравський О. А. Римо-католицька церква на Правобережній Україні (кінець XVIII – початок XX ст.) : монографія / О. А. Буравський. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – 452 с.
3. Верт П. Православие, инославие, иноверие : очерки по истории религиозного разнообразия Российской империи / Поль Верт ; пер. с англ. Н. Миншаковой, М. Долбилова, Е. Зуевой и автора ; науч. ред. пер. М. Долбилов. – М. : Новое лит. обозрение, 2012. – 278 с.
4. Державний архів Житомирської області, ф. 90 «Визитор римско-католический монастырей Луцко-Житомирской епархии», оп. 1, спр. 22 «Ведомости о личном составе духовенства монастырей Луцко-Житомирской епархии за 1844 год».
5. Жалованая грамота Санкт-Петербургской римско-католической церкви. 1769. Февраля 12 // Полное собрание законов Российской Империи. Собрание Первое. – СПб. : Тип. II отд-ния собственной его император. величества канцелярии, 1830. – Т. XVIII. – С. 832–833.
6. Зашкільняк Л. О. Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів / Л. О. Зашкільняк, М. Г. Крикун. – Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2002. – 752 с.
7. О бытии в России для исповедающих римскую веру шести диоцезиям; О содержании архиепископов, епископов при них суффраганов и официалов генеральных; о переносе на апелляцию дел из Консисторий; о зависимости чинов и должностей церковных, а также семинарий и церковь от архиереев; о именовании архиепископа Могилёвского митрополитом; о прибавлении его и о неименю ему сношений с иностранными землями без дозволения верховной власти. Именной [указ], данный Сенату. 1798. Апреля 28 // Полное собрание законов Российской Империи. Собрание Первое. – СПб. : Тип. II отд. собственной его император. величества канцелярии, 1830. – Т. XXVI. – С. 222–224.
8. О мерах к присечению самовольных отлучек Римско-католических монахов из России в Царство Польское. Высочайшая резолюция на положение Комитета Министров. [указ]. 1830. Июля 15 // Полное собрание законов Российской Империи. Собрание Второе. – СПб. : Тип. II отд-ния собственной его император. величества канцелярии, 1831. – Т. V. – С. 717–722.
9. О передаче в ведение Министерства Государственных имуществ, всех недвижимых населенных имений иноверного духовенства Западных губерний. Именной [указ], данный Сенату. 1841. Декабря 25 // Полное собрание законов Российской Империи. Собрание Второе. – СПб. : Тип. II отд-ния собственной его император. величества канцелярии, 1842. – Т. XVI, ч. II. – С. 139–140.
10. О препоручении в духовное управление католическому епископу всех римских католических монастырей и церквей, как в присоединённых от Польши провинциях, так и во всех городах находящихся, а униатскому архиепископу монастырей и церквей в одних только новоприобретённых провинциях; о бытии при них духовным консисториям; о содержании их; о необнародовании папских булл и повелений без высочайшего созвонения. Именной [указ], данный Сенату. 1772. Декабря 14 // Полное собрание законов Российской Империи. Собрание Первое. – СПб. : Тип. II отд-ния собственной его император. величества канцелярии, 1830. – Т. XIX. – С. 688–689.
11. Об возстановлении Духовного и церковного Правительств Римско-Католического закона в России [Высочайше утвержденный доклад Сената] 1800. Ноября 15 // Полное собрание законов Российской Империи. Собрание Первое. – СПб. : Тип. II отд-ния собственной его император. величества канцелярии, 1830. – Т. XXVI. – С. 823–829.
12. Об управлении Римско-католическим духовенством в России. [Высочайшее утвержденные пункты]. 1800. Декабря 11 // Полное собрание законов Российской Империи. Собрание Первое. – СПб. : Тип. II отд-ния собственной его император. величества канцелярии, 1830. – Т. XXVI. – С. 433–436.
13. Об упразднении некоторых римско-католических монастырей. Именной [указ], объявленный гражданским губернатором министром внутренних дел. 1832. Июля 19 // Полное собрание законов Российской Империи. Собрание Второе. – СПб. : Тип. II отд-ния собственной его император. величества канцелярии, 1833. – Т. VII. – С. 507–510.
14. Регламент, данный санктпербургской Римско-католической церкви 1769. Февраля 12 // Полное собрание законов Российской Империи. Собрание Первое. – СПб. : Тип. II отд-ния собственной его император. величества канцелярии, 1830. – Т. XXVI. – С. 833–840.

15. Римский католицизм в России. Историческое исследование графа Д. А. Толстого. – СПб. : [б. и.], 1876–1877 гг. – Т. 2.
16. Тихонов А. К. Католики, мусульмане, иудеи Российской империи в последней четверти XVIII – начале XX в. / А. К. Тихонов. – 2-е изд., испр. и доп. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2008. – 368 с.
17. Филатова Е. Н. Конфессиональная політика царського правительства в Беларуси. 1772–1860 гг. / Е. Н. Филатова. – Мн. : Бел. наука, 2006. – 1992 с.
18. Хитровська Ю. В. Організаційно-правове становище римо-католицької церкви на Правобережній Україні наприкінці XVIII – на початку XX ст. / Ю. В. Хитровська // Сторінки історії. – К. : ІВЦ «Вид-во «Політехніка»», 2010. – Вип. 30. – С. 26–42.
19. Шостак І. В. Луцько-Житомирська дієцезія наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. : монографія // Б-ка «Воля з Волині». – Т. 42 : Білий-Дунаєць. – Острогов : [б. в.], 2005. – 200 с.

Кирилюк Анна. Урегулювання правового статусу римо-католицьких монастирів в Російській імперії (остання третина XVIII – п'ятидесяті роки XIX в.). В статті проаналізовані законодавчі акти, на основі яких відбувалося урегулювання діяльності римсько-католицьких монастирів в Російській імперії в останній третині XVIII – 50-х рр. XIX в., що розміщені в «Полному зборі законів Російської імперії». Прийнято до уваги законодавчі акти, в яких були прописані правові основи формування управління монастирями, майнові та господарські права римсько-католицьких монастирів, також правила прийому в монашескі ряди. Акцентовано увагу на активізацію законодавчої діяльності російського правительства після Польського повстання 1830–1831 гг., яка була спрямована на ліквідацію римсько-католицьких монастирів. Сделано висновок, що російське правительство спочатку мало на меті установити контроль над управлінням римсько-католицькими монастирями, а потім їх ліквідацію.

Ключові слова: правовий статус, монастир, Російська імперія, законодавство, римо-католицький орден.

Kyrylyuk Anna. The Settlement of the Legal Status of Roman Catholic Monasteries in the Russian Empire (the Last Third of the Eighteenth – 50 Years of the Nineteenth Century). The article analyzes the legislative acts on which there is a regulation of activity of the Roman Catholic monasteries in the Russian Empire in the last third of the eighteenth century – the 50-ies of the XIX century, posted in the «Complete Collection of Laws of the Russian Empire». Taken into account the legislation which had been prescribed legal bases of formation control monasteries, property and economic rights of Roman Catholic monasteries, the rules of admission to the ranks of Monash. The attention is focused on the activation of the legislative activity of the Russian government after the Polish uprising of 1830–1831, which was directed at the elimination of the Roman Catholic monasteries. Concluded that the Russian government initially was intended to establish control over the management of the Roman Catholic monastery, and then eliminate them.

Key words: legal status, monastery, Russian empire, legislation, rimo-catholic order.

Стаття надійшла до редколегії
22.05.2014 р.

УДК 94(477.82+438.41)»183/186»

Оксана Карліна

Жінки в громадському житті Волині в 30–60-х рр. XIX ст.

На підставі аналізу мемуарних джерел і соціального контексту показано активне залучення жінок у громадське життя, яке відбувається на Волині у 30–60-х рр. XIX ст. Показано, що, незважаючи на тодішні політичні, соціальні та моральні обмеження, жінки використовували не лише традиційні для своєї статі форми громадської діяльності, а й удавалися до дієвих форм боротьби: участі в таємних товариствах і політичних маніфестаціях.

Ключові слова: таємне товариство «Союз польського народу», Єва Фелінська, політичні маніфестації, Січневе повстання 1863 р., Волинська губернія.

Постановка наукової проблеми та її значення. У сучасній вітчизняній історіографії можна виділити декілька напрямів дослідження жіночої проблематики. Серед них найповніше вивчена тема